

ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΗΣ 15^{ης} ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ

ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ και ΑΛΛΗΛΟΒΟΗΘΕΙΑΣ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ (Ε.Λ.Ε.Α.Δ.Ε.)

ΕΙΣΗΓΗΣΗ

ΓΙΑ ΤΟ ΛΕΑΔ ΠΑΤΡΩΝ ΚΑΙ ΑΙΓΙΟΥ

Θεοδώρου Καλδύρη, δικηγόρου του Δικηγορικού Συλλόγου Πατρών, μέλους του Δ.Σ. του ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ και ΑΛΛΗΛΟΒΟΗΘΕΙΑΣ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ ΠΑΤΡΩΝ και ΑΙΓΙΟΥ (Λ.Ε.Α.Δ.Π.Α.)

Θέμα: Ο χαρακτήρας των ΛΕΑΔ

Κυρίες και Κύριοι Συνάδελφοι

Οι Λογαριασμοί Ενίσχυσης και Αλληλοβοήθειας των δικηγόρων συνιστούν με πολύ απλά λόγια σωματεία ιδιωτικού δικαίου μη έχοντα κερδοσκοπικό χαρακτήρα. Ο «απλοϊκός» αυτός χαρακτηρισμός τους, που εδράζεται στις διατάξεις του Αστικού Κώδικα για τα σωματεία (άρθρα 78 επ.) μάλλον υποβαθμίζει και απομειώνει την σπουδαιότητά τους, η οποία καταδεικνύεται εντονότερα από τρεις παράγοντες: τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες μέσα από τις οποίες αναδύθηκε η αναγκαιότητα

δημιουργίας τους, ο σκοπός που (κλήθηκαν να) υπηρετούν και ο τρόπος λειτουργίας τους.

Α) Αναφορικά με τον πρώτο παράγοντα, οι ΛΕΑΔ δεν είναι απλά σωματεία του ΑΚ, αλλά ενέχουν την ταυτότητα των ήδη καταργημένων Ταμείων Πρόνοιας (πλην αυτών των Αθηνών, Πειραιώς και Θεσσαλονίκης, που ακολούθησαν άλλη πορεία)¹.

Το Ταμείο Πρόνοιας Δικηγόρων Αθηνών έπαυσε από 01.10.2008 να υφίσταται ως ανεξάρτητο ν.π.δ.δ. και εντάθηκε στο Ενιαίο Ταμείο Ανεξάρτητα Απασχολούμενων (Ε.Τ.Α.Α.) δυνάμει των διατάξεων του ν. 3655/2008 με δυο τομείς α) Τομέας Πρόνοιας Δικηγόρων Αθηνών β) Τομέας Υγείας Δικηγόρων Αθηνών, με πλήρη λογιστική και οικονομική αυτοτέλεια έκαστος.

Ο Τομέας Υγείας Δικηγόρων Αθηνών εντάθηκε από 12.11.2012 στον εθνικό οργανισμό παροχής υπηρεσιών υγείας (Ε.Ο.Π.Υ.Υ.) δυνάμει των διατάξεων του ν. 4093/2012, όπου μετά τη δημοσίευση του νόμου καθολικός διάδοχος για την καταβολή παροχών υγείας σε είδος καθίσταται ο Ε.Ο.Π.Υ.Υ. Οι εναπομένουσες παροχές υγείας σε χρήμα, δυνάμει των διατάξεων του ν. 4075/2012 αποζημιώνονται από τον συσταθέντα «Λογαριασμός Παροχών σε Χρήμα» σε κεντρικό επίπεδο, δηλαδή από το ΕΤΑΑ.

Τα Ταμεία Πρόνοιας Θεσσαλονίκης και Πειραιώς μετασχηματίστηκαν σε ΝΠΙΔΔ σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 6§20 του ν. 3029/2002, όπως το πρώτο εδάφιο της παρ. 20 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 138 παρ. 8 Ν.3655/2008. Ουσιαστικά αμφότερα τα Ταμεία ακολούθησαν διακριτή πορεία, όσον αφορά τους Τομείς Υγείας και Πρόνοιας:

α) Ο κλάδος Πρόνοιας του ΤΠΔΘ μετασχηματίστηκε στο ΝΠΙΔ με την επωνυμία «ΤΑΜΕΙΟ ΑΛΛΗΛΟΒΟΗΘΕΙΑΣ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ» και τον διακριτικό τίτλο

¹ Για μία ακόμη φορά καθίσταται (δυστυχώς) εμφανής η αντιμετώπιση δύο ταχυτήτων των δικηγόρων των τριών μεγάλων αστικών κέντρων της χώρας συγκριτικά προς αυτούς των μικρότερων και της επαρχίας, που δεν βασίζεται σε κριτήρια ποιότητας της επιστημονικής κατάρτισης ή του όγκου ή της σπουδαιότητας των υποθέσεων, αλλά αποκλειστικά και μόνο σε αντιλήψεις συντεχνιακής θεώρησης συνδεδεμένης με παλαιοκομματικού χαρακτήρα αντιλήψεις. Αυτό αποδεικνύεται από το γεγονός ότι τα ΛΕΑΔ σήμερα εξυπηρετούν «συμφέροντα δικηγόρων» και όχι τοπικά συμφέροντα μεμονωμένων δικηγορικών συλλόγων: όλοι οι δικηγόροι ασθενούν, όλοι έχουν παιδιά να στείλουν σε παιδικούς σταθμούς και κατασκηνώσεις, όλοι συνταξιοδοτούνται και δικαιούνται εφάπαξ είτε δικηγορούν στην Αθήνα είτε στην Ορεστιάδα.

«Τ.Α.ΔΙ.Θ.»². Ακολούθως ιδρύθηκε ως Σωματείο το «ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ» και τον διακριτικό τίτλο «Κ.Α.ΔΙ.Θ.», και τέλος επακολούθησε πολύ πρόσφατα η ενοποίησή του (συγχώνευσή του) με το Τ.Α.ΔΙ.Θ με απορρόφηση του Κ.Α.ΔΙ.Θ. από το Τ.Α.ΔΙ.Θ.

β) Ο κλάδος Προνοίας του ΤΠΔΠ μετασχηματίστηκε ομοίως σε ΝΠΙΔΔ με την επωνυμία «Ταμείο Αλληλοβοήθειας Δικηγόρων Πειραιά»

β) Ο κλάδος Υγείας και για τα δύο Ταμεία ανήκει πλέον στο ΕΤΑΑ.

Τα Ταμεία Προνοίας είχαν σκοπούς λιγότερο ευρείς από αυτούς των ΛΕΑΔ, αλλά δεν θα επεκταθώ στο θέμα αυτό, διότι έχει εξαντληθεί από μεγαλύτερους και εμπειρότερους συναδέλφους σε παλαιότερες εισηγήσεις τους.

Ωστόσο τα Ταμεία Προνοίας ήσαν Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, γεγονός που περιέβαλε την λειτουργία τους με το κύρος και την προστασία της κρατικής εξουσίας. Πάνω στον άξονα αυτό θεσπίστηκε η υποχρεωτική επικόλληση ενσήμων υπέρ των ταμείων Προνοίας σε δικόγραφα και κατά την διενέργεια διαδικαστικών πράξεων (είχαν δηλαδή θεσπισμένους με κανονιστικές διατάξεις πόρους) με κύρωση το απαράδεκτό τους³ με το σκεπτικό ότι ήσαν οργανισμοί κοινωνικής ασφάλισης, ο απόλυτος έλεγχος των αποθεματικών τους από την Τράπεζα της Ελλάδος⁴, ο

² Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 6 §20 Ν.3029/2002 όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 35 §6 Ν. 3220/2004, το άρθρο 22 §7 Ν. 3232/2004, το άρθρο 63 §3 Ν.3518/2006 και το άρθρο 138 παρ. 8 του ν. 3655/2008 και τις διατάξεις της με αριθμό Φ30223/20993/923/2008 ΚΥΑ Οικονομίας και Οικονομικών και Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας (ΦΕΚ 2009/Β'/2008)

³ Η εν λόγω διάταξη κρίθηκε οριστικά αντισυνταγματική με την ΟΛΑΠ 20/1998 ΝΟΜΟΣ/1998 (1), Δ/ΝΗ/1998 (311), ΔΕΝ/1999 (542), ΕΕΝ/1998 (627), ΝΟΒ/1999 (225), ΠΕΙΡ.ΝΟΜΟΛ /1998 (148)

⁴ Α.Ν. 1611/1950. Μετά τη θέσπιση του Ν. 3856/2007 το καθεστώς εποπτείας των κεφαλαίων και των καταθέσεων των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης από την Τράπεζα της Ελλάδος και τα εξουσιοδοτημένα από αυτήν όργανά της διέπεται από τις διατάξεις του τελευταίου αυτού νόμου και υπάγονται πλέον σε αυτό μόνο εκείνοι οι ασφαλιστικοί οργανισμοί, οι οποίοι πληρούν τις προϋποθέσεις που τίθενται στο άρθρο 1 παρ. 1 του νόμου αυτού. Ειδικότερα, ως προς τους οργανισμούς που λειτουργούν με τη μορφή του νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου, μεταξύ των οποίων καταλέγονται και τα αλληλοβοηθητικά ταμεία (βλ. ΣΕ 5024/1987 Ολομ., 1022/2005 επταμ., 2199-2202/2010 Ολομ.), η υπαγωγή τους στο καθεστώς εποπτείας προϋποθέτει τη χρηματοδότησή τους από εργοδοτικές εισφορές ή κοινωνικούς πόρους, διότι τότε και μόνον δικαιολογείται η ιδιαίτερη μέριμνα για τη διασφάλιση της ορθής διαχείρισης των πόρων που προέρχονται από τις παραπάνω πηγές. Αντιθέτως, δεν υπάγονται στο καθεστώς αυτό αλληλοβοηθητικά ταμεία, των οποίων το κεφάλαιο σχηματίζεται αποκλειστικά από εισφορές των εργαζομένων μελών τους, τα οποία προσιδιάζουν προς σωματεία μάλλον, παρά προς οργανισμούς υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης.

ασφυκτικός εν πολλοίς έλεγχος των αποφάσεων τους από την Διοίκηση και γενικά η δυσκίνητη και νωθρή λειτουργία τους ως προς την προστασία των συμφερόντων των μελών τους. Ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει στην υποχρεωτικότητα της συμμετοχής στα Ταμεία Πρόνοιας των δικηγόρων – μελών του Δικηγορικού Συλλόγου, στον οποίο και συστήνονταν.

Στην αιτιολογική έκθεση του ν. 2676/1999 αποτυπώνεται με έναν μάλλον εξωραϊσμένο τρόπο η προσπάθεια της εκτελεστικής εξουσίας να απαλλαγεί από το στίγμα του μεγάλου αριθμού ν.π.δ.δ. που διενεργούσαν ή φαίνονταν να διενεργούν παροχές κοινωνικής ασφάλισης. Έτσι, διαπιστώνεται αρχικά ότι «τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης τελούν υπό κρίση τόσο στην Ελλάδα όσο και στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης», ότι υπάρχουν εξωτερικοί παράγοντες που επηρεάζουν αρνητικά την εξέλιξη του θεσμού της Κοινωνικής Ασφάλισης, όπως: «Η χρόνια κατάσταση της οικονομίας, η ανεργία και οι νέες μορφές απασχόλησης με αποτέλεσμα τη μείωση των ενεργών ασφαλισμένων και την ανατροπή της ασφαλιστικής σχέσης στους Ασφαλιστικούς Οργανισμούς κάτω του 1 προς 4 που θεωρείται η ελάχιστη υγιής, το δημογραφικό πρόβλημα με τη διπλή του όψη, της γήρανσης του πληθυσμού, της υπογεννητικότητας και της αύξησης της προσδοκώμενης διάρκειας ζωής και η αύξηση των δαπανών υγείας από την αλλαγή της ηλικιακής διάρθρωσης αλλά και λόγω των νέων φαρμάκων και τεχνολογικών μεθόδων της ιατρικής επιστήμης». Επίσης η εκτελεστική εξουσία ενοχλείτο ιδιαίτερα από αυτό που η ίδια ονόμαζε «οργανωτικό πρόβλημα», δηλαδή από την «έλλειψη σχεδιασμού και την απουσία ασφαλιστικής ενότητας σε ένα σύστημα πολυάριθμων και πολύπλοκων ασφαλιστικών φορέων με πολλαπλές δραστηριότητες (συγχρόνως κύριας, επικουρικής ασφάλισης, πρόνοιας και ασθένειας)».

Τα ανωτέρω οδήγησαν την διοίκηση στις εξής διαπιστώσεις:

«Ο κατακερματισμός και η πολυπλοκότητα του συστήματος, η διάσπαση του σε πολλούς αυτόνομους οργανισμούς, δεν επιτρέπουν την αναγνώριση των στόχων της κοινωνικής πολιτικής και έτσι εμπόδισαν, μέχρι σήμερα, τη δημιουργία πνεύματος κοινής ασφαλιστικής αντίληψης αφού δεν διευκόλυναν την εισαγωγή ενιαίων αρχών και ενιαίων ρυθμίσεων. Γεγονός που οδήγησε σε μεγάλες αδικίες, ανισότητες παροχών-προϋποθέσεων, διαφοροποιήσεις στη χρηματοδότηση.

Στις μεγάλες λειτουργικές δαπάνες από τη λειτουργία πολλών Δ.Σ. και πολλών κατακερματισμένων και αναποτελεσματικών υπηρεσιών.

Στις σημαντικές αδυναμίες επιτελικού συντονισμού των μηχανογραφικών συστημάτων των Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης και σε καθυστερήσεις των μεγάλων έργων μηχανογράφησης που προωθούνται.

Στις μεγάλες καθυστερήσεις, πολλές φορές, για την απονομή των συντάξεων και σε μία εν γένει γραφειοκρατική συνταξιοδοτική διαδικασία και ταλαιπωρία του πολίτη.

Στις σημαντικές ελλείψεις σε επίπεδο ελεγκτικών μηχανισμών»

Ειδικά για τους δικηγόρους και τα Ταμεία Προνοίας η ύπαρξη 47 Ταμείων Προνοίας Δικηγόρων Επαρχιών ενοχλούσε σε βαθμό αφόρητο την Διοίκηση, που ωστόσο (έδειχνε ότι) δεν ενδιαφερόταν και ιδιαίτερος για την ύπαρξη των Ταμείων Πρόνοιας Δικηγόρων Αθηνών, Θεσσαλονίκης και Πειραιώς, μολονότι και αυτά λειτουργούσαν στο ίδιο περιβάλλον αντιμετωπίζοντας τα ίδια προβλήματα. Η προσπάθεια δικαιολόγησης εκ μέρους της Διοίκησης να αφήσει ανέγγιχτα τα ανωτέρω Ταμεία έγκειτο στον μεγάλο αριθμό των νομικών προσώπων, με μικρό κατά κανόνα αριθμό ασφαλισμένων, η διαφοροποίηση στη χρηματοδότηση, στο ύψος και το είδος των παρεχόμενων υπηρεσιών και η υφιστάμενη πολυνομία, που παρεμπόδιζαν την εφαρμογή ενιαίων ασφαλιστικών αρχών.

Για τους λόγους αυτούς προτάθηκε η κατάργησή τους και η διανομή της περιουσίας στους μετόχους τους, όπερ και τελικά υλοποιήθηκε με τον ν. 2676/1999.

Οι συνάδελφοι που είχαν τα ηνία των Ταμείων Προνοίας εκείνη την εποχή, έχοντας την εμπειρία της διαχείρισής τους και γνωρίζοντας τα πραγματικά προβλήματα που οι συνάδελφοι αντιμετώπιζαν και τον τρόπο και την έκταση κατά την οποία τα Ταμεία Προνοίας κάλυπταν (ή όχι) τα προβλήματα αυτά, με ιδιαίτερη προνοητικότητα προσπάθησαν και πέτυχαν την ίδρυση των ΛΕΑΔ. Ας μην ξεχνάμε ότι είμαστε στην εποχή που – παρά τα ανωτέρω προβλήματα που είναι διατυπωμένα στην αιτιολογική έκθεση του ν. 2676/1999 – η Ελλάδα ετοιμαζόταν ήδη τρία χρόνια πριν σε κλίμα οικονομικής αισιοδοξίας (για να μην πω ευφορίας) να διεκδικήσει τους ολυμπιακούς Αγώνες του 2004. Έτσι τα Ταμεία Προνοίας, αντί να διαλυθούν (στην συντριπτική τους πλειοψηφία), μετασχηματίστηκαν στους Λογαριασμούς Ενίσχυσης Δικηγόρων.

Β) Αναμφίβολα θα πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι εκείνο το χρονικό σημείο ήταν μια καταπληκτική ευκαιρία για τους δικηγόρους των επαρχιών να απεμπλακούν από το γραφειοκρατικό και νωχελικό φορτίο των Ταμείων Προνοίας και να αναλάβουν να διαχειριστούν την τύχη των προβλημάτων τους μόνοι τους, χωρίς την δυσκίνητη εποπτεία της Διοίκησης, που ήταν ουσιαστικά μακριά από τις δυσκολίες που οι δικηγόροι αντιμετώπιζαν. Ήταν δεδομένη άλλωστε και ρητή η άποψη της διοίκησης ότι τα προβλήματα είχαν πρωτίστως οικονομική και οργανωτική έκφανση, και ο ανθρώπινος παράγοντας υποσκελιζόταν από τον λογιστικό και οικονομικό. Έτσι λοιπόν «πείσαμε» την Διοίκηση να απεμπλακεί από τις ανωτέρω παροχές και να τις αναλάβουμε εξ ιδίων, επιχείρημα που προφανώς με ιδιαίτερη ανακούφιση έγινε από την εκτελεστική εξουσία αποδεκτό – για τους δικούς της βεβαίως λόγους.

Μέσα λοιπόν από τις ανωτέρω κοινωνικοοικονομικές συνθήκες γεννήθηκαν οι ΛΕΑΔ. Μετά από 14 χρόνια ύπαρξης και λειτουργίας των ΛΕΑΔ, είναι φανερό ότι οι δικηγόροι όχι μόνο δεν έχασαν την ευκαιρία, αλλά αντιθέτως, επεξέτειναν την προσφερόμενες παροχές σε σημείο που τα Ταμεία Προνοίας δεν θα μπορούσαν ποτέ να φανταστούν (και πολύ περισσότερο να υλοποιήσουν):

Επιδόματα τοκετού, παιδικές κατασκηνώσεις, παιδικοί σταθμοί, εφ' άπαξ βοήθημα λόγω συνταξιοδότησης, ενίσχυση εκδηλώσεων – δραστηριοτήτων, συμμετοχή σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, ιδιωτική ασφάλιση νοσοκομειακής περίθαλψης. Είναι θεωρώ περιττό να αναφέρω αριθμητικά πόσοι συνάδελφοι ωφελήθηκαν από τις ανωτέρω παροχές, όπως επίσης είναι λυπηρό να εκθέσω το μέγεθος της ζημίας (πρωτίστως ηθικής) που συνάδελφοι υπέστησαν μετά την αυτόβουλη διαγραφή τους.

Και βεβαίως δεν θα πρέπει να παραβλέψουμε το πολύ σημαντικό γεγονός ότι τα ΛΕΑΔ δεν υπόκεινται πλέον στις διατάξεις του α.ν. 1611/1950 περί διαχείρισης των αποθεματικών τους, χωρίς βεβαίως αυτό να σημαίνει ότι θα πρέπει να εφησυχάζουμε, διότι η ύπαρξή τους θα στοχοποιηθεί αργά ή γρήγορα από την Διοίκηση, που, όπως ανωτέρω ανέφερα, δεν ενδιαφέρεται για την ανθρώπινη διάσταση των προβλημάτων, αλλά απλά και μόνο για την οικονομικολογιστική διαχείριση τους.

Γ) Η λειτουργία των ΛΕΑΔ τα 14 αυτά χρόνια κατέδειξε ότι οι δικηγόροι έχουν όχι μόνο την δυνατότητα αλλά και την ικανότητα να διαχειριστούν και να βοηθήσουν

εαυτούς μέσα από τα ΛΕΑΔ, διότι αυτά λειτουργούν (κατά παράφραση της γνωστής ρήσης) με διοίκηση εκλεγμένη από τους ίδιους, τα διοικούν δικηγόροι (και όχι τρίτα πρόσωπα) και όλες οι παροχές κατατείνουν στην επίλυση προβλημάτων των δικηγόρων. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να αναφέρουμε ότι κάθε ΛΕΑΔ αντικατοπτρίζει μία τοπική κοινωνία δικηγόρων, που (οφείλουν να) έχουν γνώση των προβλημάτων των συναδέλφων τους. Η διοίκηση των ΛΕΑΔ δεν είναι απρόσωπη, δεν είναι αδιάφορη, δεν είναι «διαχειριστική». Είναι προσωποποιημένη, ενσκήπτει πάνω από κάθε πρόβλημα και το αξιολογεί, είναι ουσιαστική.

Βεβαίως δεν πρέπει να παραβλέπουμε το γεγονός ότι οι ΛΕΑΔ διέπονται από ένα συγκεκριμένο νομοθετικό καθεστώς, μέσα από το οποίο καλούμαστε να επιτελέσουμε αυτό που πραγματικά πρεσβεύουν οι ΛΕΑΔ: **ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΚΑΙ ΑΛΛΗΛΟΒΟΗΘΕΙΑ.**

Δυστυχώς ή ευτυχώς, ο χαρακτήρας των ΛΕΑΔ δεν είναι αποσαφηνισμένος ούτε νομοθετικά ούτε νομολογιακά. Είναι άραγε απλά μόνο σωματεία του ΑΚ; Μήπως αποτελούν φορείς επικουρικής κοινωνικής ασφάλισης; Το γεγονός ότι υπεισήλθαν στα δικαιώματα και υποχρεώσεις των Ταμείων Προνοίας έχει έννομες συνέπειες; Πώς αντιμετωπίζονται από την Πολιτεία; Οι διαφορές των ΛΕΑΔ με τα μέλη τους είναι ιδιωτικού ή δημοσίου δικαίου; Δικαιούνται τα ΛΕΑΔ να εισπράττουν πόρους από μη μέλη τους καθ' οιονδήποτε τρόπο; Τελικά, είναι σκόπιμο τα ΛΕΑΔ να πιέσουν προς την κατεύθυνση αποσαφήνισης κα οριοθέτησης του νομοθετικού τους πλαισίου ή τους συμφέρει το ομιχλώδες τοπίο που επικρατεί;

Νομοθετικό πλαίσιο ΛΕΑΔ

Με τα άρθρα 21 του Ν. 281/14 "περί σωματείων" και 33-39 του Β.Δ. της 15/20.5.20 "περί επαγγελματικών σωματείων" ρυθμίζεται η ίδρυση αλληλοβοηθητικών ταμείων, τα οποία αποτελούν διακεκριμένα αυτοτελή νομικά πρόσωπα σε σχέση με τη βασική συνδικαλιστική οργάνωση, τα μέλη της οποίας είναι και μέλη του αλληλοβοηθητικού σωματείου. Οι διατάξεις αυτές διατηρήθηκαν σε ισχύ και μετά την εισαγωγή του ΑΚ, σύμφωνα με το άρθρο 12 β' ΕισΝΑΚ, καταργήθηκαν κατά τη διάρκεια της δικτατορίας, επανήλθαν δε σε ισχύ με τις διατάξεις του Ν.Δ. 42/74 «περί αποκαταστάσεως των συνδικαλιστικών ελευθεριών και ρυθμίσεως συναφών

θεμάτων», ίσχυσαν υπό το καθεστώς του Ν. 330/1976 «περί επαγγελματικών σωματείων κ.λπ.», κατά το άρθρο 2 αυτού, και ισχύουν ήδη υπό το καθεστώς του Ν. 1264/82 «για τον εκδημοκρατισμό του συνδικαλιστικού κινήματος κ.λπ.».

Ενόψει και της διατάξεως του άρθρου 4 του τελευταίου αυτού Ν. 1264/82, κατά την οποία σκοπός της συνδικαλιστικής οργανώσεως είναι και η ικανοποίηση των ασφαλιστικών κοινωνικών συμφερόντων των μελών της και οι συνδικαλιστικές οργανώσεις μπορούν να δημιουργούν ειδικά κεφάλαια για την εξυπηρέτηση ορισμένων εκτάκτων σκοπών αλληλεγγύης και αλληλοβοήθειας των μελών τους, τα αλληλοβοηθητικά ταμεία αποτελούν ιδιωτικούς ασφαλιστικούς οργανισμούς επικουρικής ασφαλίσεως, χωρίς να ασκούν εξουσία, και λειτουργούν ως σωματεία.

Ένα ιδιαίτερο ζήτημα που τίθεται εν προκειμένω είναι εάν τυγχάνει εφαρμογής η διάταξη του άρθρου 21 του ν. 281/1914, που κάνει λόγο για «υπό ανεγνωρισμένων επαγγελματικών σωματείων και ανεγνωρισμένων ενώσεων τοιούτων ιδρυόμενα αλληλοβοηθητικά ταμεία περιθάλψεων ή συντάξεων». Σημειωτέον ότι το ΣΤΕ θεωρεί ότι οι Δικηγορικοί Σύλλογοι είναι επαγγελματικές οργανώσεις, που απλά ο κοινός νομοθέτης ανήγαγε σε ν.π.δ.δ. με υποχρεωτική συμμετοχή⁵. Το πόσο σημαντική είναι η υπαγωγή ή μη των ΛΕΑΔ στην ανωτέρω διάταξη θα φανεί εάν (υποθετικά) στο μέλλον οι κατά τόπους δικηγορικοί σύλλογοι καταργηθούν και δημιουργηθεί ένας με πανελλήνια εμβέλεια, οπότε και η διατήρηση των ΛΕΑΔ ως αλληλοβοηθητικών ταμείων θα τεθεί εν αμφιβολία. Επιπρόσθετα η νομολογία⁶ αποδέχεται ότι τα αλληλοβοηθητικά σωματεία αποτελούν ιδιωτικούς οργανισμούς επικουρικής ασφαλίσεως, χωρίς να ασκούν δημόσια εξουσία, και συνακόλουθα λειτουργούν ως νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου (σωματεία). Ο χαρακτηρισμός όμως των ΛΕΑΔ ως οργανισμών επικουρικής ασφάλισης ίσως και να μην είναι μια ευμενής κατάληξη. Διάφορα προβλήματα που ενδεχομένως να ανακύψουν είναι – ενδεικτικά – η υποχρέωση των ΛΕΑΔ να εγγράψουν ή να επανεγγράψουν μέλος, η αξίωση επιστροφής εισφορών σε αποχωρούν μέλος, οι όροι αποχώρησης, το ύψος των εφ' άπαξ, παρά το γεγονός ότι μέχρι σήμερα το ΣΤΕ αρνείται να αποδεχθεί ότι ειδικός λογαριασμός κοινωνικής ασφαλίσεως, συσταθείς με σύμβαση ιδιωτικού δικαίου,

⁵ Ενδεικτικά ΣΤΕ 1443/1993 ΝΟΜΟΣ/1993 (1), ΔΕΝ/1994 (710)

⁶ Π.χ. ΕφαΘ 6407/1987 ΔΕΝ/1989 (187), ΕΔΚΑ/1988 (709)

αποτελεί νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου ή ότι μπορεί να καταστεί τέτοιο νομικό πρόσωπο εκ μόνου του προορισμού αυτού ως φορέως κοινωνικής ασφάλισης⁷.

Οι ανωτέρω διατάξεις εφαρμόζονταν και στα παρ' εκάστω Δικηγορικό Συλλόγω συσταθέντα Ταμεία Προνοίας Δικηγόρων, την σύσταση των οποίων προέβλεπε ο Α.Ν. 87/1936. Ακολούθησε η σύσταση Ταμείων Προνοίας σε διάφορους Δικηγορικούς Συλλόγους με την έκδοση κατά νομοθετική εξουσιοδότηση βασιλικών διαταγμάτων.

Ακολούθησε η διάταξη του άρθρου 31§1 του Ν. 2676/1999, σύμφωνα με την οποία τα Ταμεία Προνοίας Δικηγόρων που ιδρύθηκαν με βάση τις διατάξεις του α.ν. 87/1936 (ΦΕΚ 390 Α) [εκτός των Ταμείων Προνοίας Δικηγόρων Αθηνών, Πειραιώς και Θεσσαλονίκης] καταργούνται από την 1η του 7ου μήνα (ήτοι από 01.07.1999) και από τη δημοσίευση του παραπάνω νόμου και με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης των μελών του οικείου Δικηγορικού Συλλόγου που λαμβάνεται με απόλυτη πλειοψηφία των μελών του, **δύνεται** να συσταθεί σε κάθε δικηγορικό σύλλογο "ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΛΛΗΛΟΒΟΗΘΕΙΑΣ" των μελών του, σωματειακής μορφής (Ν.Π.Ι.Δ. μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα), ως καθολικός διάδοχος φορέας του καταργούμενου Ταμείου Προνοίας Δικηγόρων. Η κινητή και ακίνητη περιουσία των καταργούμενων Ταμείων Προνοίας Δικηγόρων, η οποία θα απογραφεί από τις διοικήσεις αυτών κατά την ημερομηνία κατάργησής τους, αφού αφαιρεθεί το ποσό που θα καταβληθεί ως εφάπαξ παροχή σε όσους έχουν συμπληρώσει τις προϋποθέσεις σύμφωνα με τις οικείες καταστατικές διατάξεις και έχουν υποβάλει σχετική αίτηση μέχρι την ημερομηνία αυτή, περιέχεται αυτοδικαίως στο νέο φορέα, ο οποίος υπεισέρχεται στα πάσης φύσεως δικαιώματα και υποχρεώσεις του αντίστοιχου καταργούμενου ταμείου.

Κατ' εφαρμογή της διάταξης αυτής ιδρύθηκαν διάφορα σωματεία – ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ, τα οποία παρέχουν προαιρετική ασφάλιση με θεμέλια διάταξη αυτήν του άρθρου 12§1 του Συντάγματος (δηλαδή δεν περιορίζονται από την διάταξη του άρθρου 22§4 του Συντάγματος, που αναφέρεται μόνο στην υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση). Βεβαίως οι διατάξεις του ΑΚ δεν εφαρμόζονται όλες, αλλά υπό την προϋπόθεση ότι η εφαρμογή τους συνάδει με τον σκοπό τους, που είναι η εκπλήρωση παροχών που προσιδιάζουν σε οργανισμό προαιρετικής κοινωνικής ασφάλισης.

⁷ ΣΤΕ 1022/2005 ΝΟΜΟΣ, ΕΔΚΑ 2005/654, ΔΔΙΚΗ 2005/1239,

Δεδομένου του γεγονότος ότι η σύσταση των ΛΕΑΔ είναι ελεύθερη και όχι υποχρεωτική, βάσει του άρθρου 12 παρ. 1 του Συντάγματος, που κατοχυρώνει το δικαίωμα των Ελλήνων να συνιστούν ενώσεις και μη κερδοσκοπικά σωματεία, τα δικαιώματα και υποχρεώσεις των μελών τους καθορίζονται δικαιοπρακτικώς με το καταστατικό τους⁸, και δεν περιορίζεται από το άρθρο 22 παρ. 4 του Συντάγματος, που αναφέρεται μόνο στην υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, την οποία και εξαιρεί από την ιδιωτική πρωτοβουλία.

Επομένως τα ΛΕΑΔ εξακολουθούν να διέπονται από τις καταστατικές τους διατάξεις, υπό την προϋπόθεση βεβαίως της διάταξης του άρθρου 281 ΑΚ. Εάν διαπιστωθεί ότι κάποιος όρος του καταστατικού είναι καταχρηστικός, δύναται το Δικαστήριο να επιληφθεί κατ' εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 288 ΑΚ.

Ωστόσο ο χαρακτήρας ιδιωτικού δικαίου που τα ΛΕΑΔ απολαμβάνουν δημιουργεί έναν προβληματισμό που είναι καίριος για την βιωσιμότητά τους. Δικαιούνται να απολαμβάνουν τον πόρο του 5% επί των δικηγορικών αμοιβών που εισπράττεται με τα γραμμάτια προκαταβολής εισφορών; Κατ' αρχάς ήδη ο νέος Κώδικας Δικηγόρων⁹ δεν προβλέπει ποσοστό, αλλά ποσό και δη πάγιο, που ορίζεται από τον ίδιο τον νόμο. Το Στε έχει αποδεχθεί ότι απαγορεύεται στον νομοθέτη να επιβάλλει στην καταβολή ασφαλιστικών εισφορών υπέρ νπιδδ σε βάρος τρίτων μη μελών¹⁰, αφού κατά την έννοια της διατάξεως της παρ. 5 του άρθρου 22 του Συντάγματος, ο νομοθέτης οφείλει να καθιστά φορείς κυρίας ή επικουρικής κοινωνικής ασφαλίσεως μόνο το Κράτος ή Ν.Π.Δ.Δ. και, ως εκ τούτου, η κύρια ή επικουρική κοινωνική ασφάλιση εξαιρείται του πεδίου της ιδιωτικής πρωτοβουλίας¹¹.

Η υποχρεωτικότητα όμως του πόρου αυτού θα βληθεί τόσο από δικηγόρους που δεν είναι (ή έπαυσαν να είναι) μέλη του οικείου ΛΕΑΔ στο οποίο ο Δικηγορικός Σύλλογος αποδίδει την εισφορά αυτή, όσο και από δικηγόρους που εκδίδουν διπλότυπα από Δικηγορικό Σύλλογο στον οποίο δεν ανήκουν.

⁸ Η νομολογία τείνει να αποδέχεται ότι όροι του καταστατικού των αλληλοβοηθητικών ταμείων δεν αποτελούν "κανόνες ουσιαστικού δικαίου" και επομένως η αντίστοιχη παράβαση δεν συνιστά τον σχετικό λόγο αναιρέσης (ΑΠ 426/2010 ΝΟΜΟΣ 512776), αλλά καταφεύγουμε στην παραβίαση ερμηνευτικών όρων δικαιοπραξιών.

⁹ Άρθρο 61 ν. 4194/2013, όπως η παράγραφος 1 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 7 αρ.8 α' ν. 4205/2013, ΦΕΚ Α 242/6.11.2013.

¹⁰ ΟΛΣΤΕ 5024/1987 Δ/ΝΗ/1989 (855), ΔΔ/ΝΗ/1989 (89), ΔΔΙΚΗ/1989 (332), ΔΕΝ/1988 (482), ΔΙΚΗ/1991 (1027), ΕΔΚΑ/1988 (233), ΕΕΡΓΔ/1988 (220), ΝΟΒ/1988 (799), ΤΟΣ/1989 (348)

¹¹ ΣΤΕ (ΟΛΟΜ) (ΠΡΑΚΤ) 240/2006 (ΕΔΚΑ 2006/599)

Καθίσταται σαφές ότι από τον χαρακτήρα των ΛΕΑΔ (ιδιωτικού ή δημοσίου δικαίου, οργανισμοί κοινωνικής ασφάλισης ή σωματεία με παροχές επί δικαιοπρακτικής βάσης) απορρέουν πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα που δεν μπορούμε να επιλέξουμε ή να αποκλείσουμε κατά το δοκούν. Εάν πραγματικά επιθυμούμε να διατηρήσουμε τα ΛΕΑΔ και να διασφαλίσουμε στην παρούσα οικονομική συγκυρία τις παροχές τους, ίσως η καλύτερη λύση να είναι στηριχθούμε στις δικές μας δυνάμεις και να αποφύγουμε την κρατική συνδρομή, ότι και εάν αυτό συνεπάγεται, καθόσον το δημόσιο έχει αποδειχθεί αναξιόπιστο, ασυνεπές και άπληστο.

Η νομολογιακή αντιμετώπιση των ΛΕΑΔ είναι εξαιρετικά περιορισμένη μέχρι σήμερα, και τούτο οφείλεται μάλλον στο γεγονός ότι αφενός οι δικηγόροι επέλυαν τις διαφορές τους εξωδικαστικά και αφετέρου (και κυρίως) ότι δεν ανέκυπταν ιδιαίτερες αγεφύρωτες διαφορές. Άλλωστε οι διοικήσεις των ΛΕΑΔ αποτελούνται από δικηγόρους, με ότι αυτό συνεπάγεται ως προς την αντιμετώπιση νομικών θεμάτων που τυχόν ανακύπτουν κατά καιρούς.

Από τα ανωτέρω καθίσταται σαφές ότι το νομοθετικό καθεστώς των ΛΕΑΔ δεν είναι αποσαφηνισμένο και οριοθετημένο, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται ερμηνευτικές αποκλίσεις ως προς την επίλυση διαφόρων ζητημάτων, με πιο χαρακτηριστικό το παράδειγμα της διεκδίκησης εισφορών από αποχωρούν μέλος. Προβλέπω – και τούτο αποτελεί αποκλειστικά προσωπική μου άποψη και εκτίμηση και όχι της διοίκησης του ΛΕΑΔ του οποίου είμαι μέλος – ότι όσο η γενικότερη οικονομική κρίση παρατείνεται και το δικηγορικό επάγγελμα απαξιώνεται θεσμικά και στοχοποιείται από άλλες επαγγελματικές ομάδες, θα εμφανίζονται όλο και περισσότερα κρούσματα εκ των έσω απόσχισης και απομάκρυνσης από τον άξονα «ενίσχυση – αλληλοβοήθεια – συναδελφικότητα», κρούσματα που αποτελούν σύμπτωμα της κοντόφθαλμης και ιδιοτελούς αντίληψης για το ίδιο συμφέρον εις βάρος του κοινού από μία όχι ευκαταφρόνητη μερίδα συναδέλφων. Κάποια από αυτά θα οδηγήσουν μοιραία στην προσφυγή στη δικαιοσύνη – και θα πρέπει από τώρα να προνοήσουμε να ετοιμάσουμε την νομική μας άμυνα, διότι δεν είναι σίγουρο ότι η Δικαιοσύνη θα αντιμετωπίσει τα θέματα των ΛΕΑΔ με την σοβαρότητα που επιβάλλεται, όπως επιβεβαιώνεται από τις ελάχιστες μέχρι τώρα αποφάσεις που έχουν εκδοθεί.

Ελπίζω να διαψευστώ απόλυτα, διότι η μέχρι τώρα διαδρομή της λειτουργίας τους καταδεικνύει ότι η προσφορά των ΛΕΑΔ είναι ανεκτίμητη. Τυχόν υπονομευτική τακτική εκ των ενόντων θα έχει δυσμενή αποτελέσματα σε μία τόσο δύσκολη συγκυρία για τον δικηγορικό κόσμο, που βάλλεται από παντού. Εάν τα ΛΕΑΔ καταφέρουν να ξεπεράσουν τον σκόπελο της οικονομικής κρίσης, θα υπάρξουν περιθώρια να υιοθετήσουμε καλύτερες και περισσότερες παροχές και να συμβάλλουμε στην αναδιαμόρφωση ενός περισσότερο σαφούς και εγγυητικού νομικού πλαισίου, που θα ισχυροποιήσει και θα εδραιώσει το ρόλο τους απέναντι στην από το κράτος παρεχόμενη κοινωνική ασφάλιση, που τείνει διαρκώς να αποδυναμώνεται.

Πάτρα 30.06.2014

Καλδίρης Θεόδωρος